

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 18/2002 vp

Hallituksen esitys laeiksi perusopetuslain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 ja 16 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 22 päivänä lokakuuta 2002 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi perusopetuslain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 ja 16 §:n muuttamisesta (HE 205/2002 vp).

Eduskunta-aloitteet

- Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä
- lakialoitteen laiksi perusopetuslain 29 §:n muuttamisesta (LA 99/2000 vp — Petri Neittaanmäki /kesk), joka on lähetetty valiokuntaan 12 päivänä lokakuuta 2000,
 - toimenpideoitteen kouluturvalautakunnan perustamisesta (TPA 55/2000 vp — Margareta Pietikäinen /r), joka on lähetetty valiokuntaan 21 päivänä maaliskuuta 2000,
 - toimenpideoitteen terveysalan ammattikorkeakoulun käytännön opetuksesta (TPA 83/2002 vp — Leena Rauhala /kd), joka on lähetetty valiokuntaan 13 päivänä kesäkuuta 2002,
 - toimenpideoitteen oppilashuollon tilanteesta (TPA 136/2002 vp — Petri Neittaanmäki /kesk), joka on lähetetty valiokuntaan 23 päivänä lokakuuta 2002.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslaki-valiokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 70/2002 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- johtaja Kirsi Lindroos ja hallitusneuvos Eeva-Riitta Pirhonen, opetusministeriö
- projektipäällikkö Pirjo Sarvimäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- opetusneuvos Martti Apajalahti, Opetushallitus
- tutkimusprofessori Matti Rimpelä, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes
- tutkimusjohtaja Janne Kivivuori, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
- sivistystoimentarkastaja Pauli Rautama, Länsi-Suomen lääninhallitus
- projektisuunnittelija Leena Nousiainen, Helsingin kaupungin opetusvirasto
- kouluttaja Päivi Anunti, Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus
- apulaisrehtori Päivi Virén, Jakomäen yläaste, Helsinki
- rehtori Elisa Torvinen, Anna Tapion koulu, Aitoo

- varapuheenjohtaja Artti Antila, Ammatillisten oppilaitosten rehtoriliitto ry
- toiminnanjohtaja Stina Oriander, Förbundet Hem och Skola i Finland rf
- puheenjohtaja, koulukuraattori Hanna Gråsten-Salonen, Koulukuraattorit ry
- koulupsykologien toimikunnan puheenjohtaja Arja Sigfrids, Suomen Psykologiliitto ry
- pääsihteeri Eeva Kuuskoski, Mannerheimin Lastensuojeluliitto
- apulaisosastopäällikkö Markku Poutala, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- puheenjohtaja Reetta Kuosmanen, Suomen ammattiin opiskelevien keskusliitto SAKKI ry
- yksikön päällikkö Anneli Kangasvieri ja lakimies Marja Lahtinen, Suomen Kuntaliitto
- puheenjohtaja Heikki Siljamäki, Suomen Lukiolaisten Liitto ry
- puheenjohtaja Eeva-Liisa Urjanheimo, Suomen Terveystieteiden Seuran Yhteistyöryhmä
- toiminnanjohtaja Pirjo Somerkivi, Suomen Vanhempainliitto ry
- oikeustieteen lisensiaatti (väit.) Pentti Arajärvi
- professori Lea Pulkkinen
- opiskelija Marjanna Hedberg
- opiskelija Otto Juote
- opiskelija Ella Parviainen
- opiskelija Veera Tepponen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet
 — Ammatillisten Aikuskoulutuskeskusten Liitto ry
 — Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
 — Suomen opinto-ohjaajat ry.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan perusopetuslakia, lukiolakia ja ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia täydennettäväksi siten, että aiempaa selkeämmin korostetaan lasten ja nuorten kehitykseen liittyvien vaikeuksien ennalta ehkäisemistä ja varhaista puuttumista näihin vaikeuksiin ja että edistetään hyvää oppimista sekä oppilaiden psyykkistä ja fyysistä terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia. Lakeja täydennettäisiin siten, että opetus suunnitellaan perusteisiin lisätään oppilas- ja opiskelijahuollon sekä kodin ja koulun yhteistyön keskeiset periaatteet ja lakeihin lisätään oppilashuoltoa ja opiskelijahuoltoa koskevat säännökset.

Perusopetuksessa säädettäisiin oppilaan oikeudesta saada opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto. Lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa säädettäisiin opiskelijan ohjaamisesta hakeutumaan hänen käytettävissään oleviin terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluihin. Huoltajan mahdollisuuksia valvoa oppivelvollisuuden suorittamista parannettaisiin velvoittamalla opetuksen

järjestäjä ilmoittamaan oppilaan luvattomista poissaoloista.

Lasten ja nuorten turvallista opiskeluympäristöä koskevia säännöksiä täydennettäisiin siten, että oppilaiden ja opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan erillinen suunnitelma, sekä säätämällä järjestyssäännöt pakollisiksi.

Rehtorin ja opettajan valtuuksia järjestyksenpitoon täydennetään. Säädetään eräissä tapauksissa mahdollisuudesta erottamisrangaistuksen täytäntöönpanoon lainvoimaa vaille olevana. Kokeilua ja muutoksenhakua koskevia säännöksiä tarkistetaan.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 99/2000 vp ehdotetaan, että koulun johtaja on vastuussa opiskeluympäristön turvallisuudesta ja hänen tulee järjestää riittävä

valvonta kouluaikana tapahtuvan kiusaamisen estämiseksi.

Toimenpideoitteet

Toimenpideoitteessa TPA 136/2002 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy pikaisesti tarvittaviin toimenpiteisiin uusien oppilashuoltohenkilöiden palkkaamiseksi suurimpiin kaupunkeihin.

Toimenpideoitteessa TPA 55/2000 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin perus-

taakseen valtakunnallisen kouluturvalautakunnan, jonka puoleen oppilaat ja vanhemmat voivat kääntyä, kun he katsovat kunnan rikkoneen periaatetta yhdenvertaisen ja yhtenäisen koulutuksen turvaamisesta maan eri osissa.

Toimenpideoitteessa TPA 83/2002 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin terveysalan ammattikorkeakoulujen opintojen kehittämiseksi käytännön taitojen osalta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallitus esittää koulutusta koskevia säännöksiä muutettavaksi siten, että aiempaa selkeämmin korostetaan lasten ja nuorten kehitykseen liittyvien vaikeuksien ennalta ehkäisemistä ja varhaista puuttumista niihin ja että edistetään hyvää oppimista sekä oppilaiden psyykkistä ja fyysistä terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia. Hallituksen esitys tukee tavoitetta luoda mahdollisuuksia oppilaiden ja opiskelijoiden terveille kasvulle ja kehitykselle. Järjestyksen piitoa koskevat muutosehdotukset lisäävät oppilaiden ja opiskelijoiden oikeutta turvalliseen oppimisympäristöön myös käytännössä.

Valiokunta korostaa sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä valtioneuvoston selonteosta lasten ja nuorten hyvinvoinnista (StVM 23/2002 vp — VNS 4/2002 vp) todettua siitä, että on tärkeää viipymättä osoittaa riittävät voimavarat syrjäytymisuhan alaisten lasten ja nuorten tarvitsemiin palveluihin. On välttämätöntä järjestää kaikille lapsille suunnattuja peruspalveluja, muun muassa kouluterveydenhuollon palveluja, koska peruspalvelujen puutteella on selvä yhteys lasten pahoinvoinnin lisääntymiseen. Riskitilanteessa elävien lasten kannalta

olennaista on se, että koulu pystyy tarjoamaan oppilaskohtaista tukea. Oikea-aikaisen tuki- ja eriyisopetuksen järjestäminen lapsen edellytysten mukaisesti säästää myös yhteiskunnan voimavaroja.

Yhteistyö eri hallinnonalojen välillä. Hallituksen esityksen mukaan Opetushallitus velvoitetaan opetussuunnitelman perusteiden valmistelussa yhteistyöhön sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kanssa, silloin kun ne koskevat oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa velvoitetaan yhteistyöhön koulun kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että oppilashuollon järjestämistä vaikeuttaa sen sijoittaminen kahden hallinnonalan raja-alueelle. Yhteistyövelvoite eri sektoreiden välillä parantaa osaltaan oppilashuollon toteuttamista oppilaiden ja opiskelijoiden edun mukaisesti. Valiokunta kuitenkin painottaa sitä, että niin opetuskuin sosiaalitoimenkin lainsäädäntö velvoittaa palvelujen kehittämiseen lasten ja nuorten edun mukaisesti. Lastensuojelulain 7 §:n mukaan kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, koulutointa sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja kehittäessään pidettävä huolta myös siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan huoltajia lasten kasvatuksessa. Edelleen säännöksissä todetaan muun muassa,

että kunnan tulee järjestää kunnan koululaitoksen piirissä oleville oppilaille riittävä tuki ja ohjaus sekä muut tarpeelliset toimet koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi sekä koulun ja kotien välisen yhteistyön kehittämiseksi. Valiokunta katsoo, että nyt ehdotetut muutokset ja lastensuojelulain velvoitteet edellyttävät välttämättä opetus- ja sosiaalitoimen kiinteää yhteistyötä.

Ongelmana yhteistyölle on erityisesti tietojensaantioikeutta rajoittavat salassapitosäännökset. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että hallitus pikaisesti valmistele tarvittavat muutosehdotukset, joilla poistetaan esteet oppilaan tai opiskelijan tarpeiden mukaiseen oppilashuollon ja muiden toimenpiteiden toteuttamiseen. Valiokunta toteaa, että sosiaali- ja terveystoimi on asettamassa toimikunnan, jonka tehtävänä on selvittää ja tehdä tarvittavat muutosehdotukset lastensuojelulakiin ja kansanterveyslakiin oppilaiden palvelujen turvaamiseksi. Samassa yhteydessä pyritään selkeyttämään henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskevia säännöksiä siten, että oppilashuoltopalvelujen järjestäminen oppilaan tai opiskelijan kokonaisvaltaisen edun mukaisesti helpottuu.

Opetuksen järjestäjän velvoite laatia opetussuunnitelma yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa laajentaa opetussuunnitelman laadinnassa tarvittavaa asiantuntemusta ja luo samalla edellytyksiä hallintokuntien rajat ylittävälle yhteistyölle.

Kodin ja koulun yhteistyö. Valiokunta pitää tärkeänä kodin ja koulun yhteistyön periaatteiden sisällyttämistä opetussuunnitelman perusteisiin. Opetuksen järjestäjän tulee määrätä myös kodin ja koulun yhteistyön järjestämistavasta. Valiokunnan mielestä kodin ja koulun yhteistyöstä tulee olla opetussuunnitelmissa.

Nykyisin monissa kouluissa tehdään vanhempien kanssa tiivistä yhteistyötä, mutta sitä toteutetaan koulukohtaisesti ja koulujen sisälläkin vaihtelevasti. Yhteistyö on edelleen useissa tapauksissa yhteydenpitoa, josta puuttuvat vastavuoroisuus, vuorovaikutuksellisuus ja dialogi-

suus. Vanhempia ei kaikissa tapauksissa nähdä voimavarana koulutyössä, vaikka sen luonnollisesti tulisi olla yhdessä tapahtuvaa toimintaa yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Hyvin toimiva kodin ja koulun yhteistyö tukee osaltaan myös turvallisen oppimisympäristön kehittämistä lapsille ja nuorille.

Valiokunta pitää ehdotukseen sisältyvää koulun velvoitetta olla aloitteellinen yhteistyön käynnistämiseksi myönteisenä. Valiokunta kuitenkin huomauttaa, että tämä edellyttää opettajien valmentamista vanhempien kohtaamiseen niin opettajankoulutuksessa kuin täydennyskoulutuksessakin. Valiokunta pitää myönteisenä myös sitä, että toisen asteen koulutuksessa kiinnitetään huomiota kodin ja koulun yhteistyöhön. Samalla valiokunta kuitenkin painottaa sitä, että pohja opettajien ja vanhempien yhteistyölle luodaan jo alkuopetuksessa.

Valiokunta toteaa, että ammatillista koulutusta koskevan lain (630/1998) 34 §:n mukaan opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta. Valiokunta korostaa sitä, että ylläpitäjän tulee järjestää ammatillisessa koulutuksessa olevien poissaoloseuranta.

Kurinpito. Hallituksen esityksessä ehdotetaan nykyisiä kurinpitotoimenpiteitä koskevia säännöksiä selkeytettäväksi. Lisäksi lakiehdotuksissa esitetään, että opetusta häiritsevä oppilas tai opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, tai koulun järjestämästä tilaisuudesta. Lakiehdotuksessa ehdotetaan myös säännöstä, jolla oppilaan tai opiskelijan oikeus osallistua opetukseen evätään. Tällainen tilanne on kysymyksessä silloin, kun oppilas saattaa väkivaltaisuudellaan vaarantaa muiden oppilaiden tai koulussa työskentelevien turvallisuuden tai oppilas käyttäytyy niin häiritsevästi, että opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti. Jos poistettava oppilas käyttää vastarintaa välttääkseen poistamisen, ehdotetaan rehtorille ja opettajalle oikeutta käyttää tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja

tilanteen uhkaavuus tai häirinnän vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Valiokunnan mielestä ehdotetun kaltainen koulun omien kurinpitotoimenpiteiden lisääminen luo säännellyn välimuodon puuttumattomuuden ja poliisille ilmoittamisen välille.

Perusopetuslain 31 a §:n 3 momentissa on säännös siitä, että kurinpitorangeistuksen saaneelle oppilaalle tai oppilaalle, jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi, järjestetään tarvittava oppilashuolto. Valiokunta pitää välttämättömänä sitä, että oppilashuollolliset toimenpiteet aloitetaan välittömästi. Juuri näissä tilanteissa on erittäin tärkeää, että koulu-kuraattori, koulupsykologi, opettaja tai muu oppilashuollon asiantuntija voi ottaa välittömästi vastuulleen tällaisen oppilaan ohjauksen ja huollon.

Voiman käyttö. Valiokunta yhtyy perustuslaki-valiokunnan näkemykseen siitä, että voiman käyttöä koskevalle sääntelylle on käytännössä havaituista ongelmatilanteista johtuen välttämätön tarve. Koulun tai oppilaitoksen työrauhaa vakavasti häiritsevä oppilas tai opiskelija on muiden oikeuksien turvaamiseksi tarvittaessa voitava joissakin tilanteissa poistaa luokkahuoneesta tai koulun alueelta viime kädessä voimakeinoja käyttämällä. Valiokunta painokkaasti korostaa, että rehtorin tai opettajan turvautuminen voiman käyttöön voi tulla kysymykseen vain hyvin poikkeuksellisesti.

Hyväksyessään ehdotukset voimankäyttöä koskeviksi säännöksiksi valiokunta pitää välttämättömänä sitä, että opettajankoulutukseen lisätään järjestyksenpidon ylläpitämiseen ja kiusaamisen ennaltaehkäisyyn painottuvaa koulutusta ja ohjeistusta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että toimenpiteet, joiden tavoitteena on vähentää häiriökäyttäytymistä jollakin alueella, voivat johtaa siihen, että tällainen häiriö- tai rikoskäyttäytyminen siirtyy muualle. Valiokunnan mielestä on välttämätöntä seurata, johtavatko säännösmuutokset siihen, että oppilaan määräaikainen erottaminen tai opetuksen epäminen, joka johtaa oppilaan poistamiseen koulusta, saa oppi-

laan kohdistamaan häiriö- ja väkivaltakäyttäytymisensä muualle. Valiokunta korostaa sitä, että oppilashuollon välittömät tukitoimet voivat myös vähentää häiriökäyttäytymisen siirtymisvaikutuksia.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esimerkiksi koulukiusaamista koskevat kantelut oikeusasiamiehelle ovat viime vuosina lisääntyneet ja niiden selvittäminen on hankalaa, koska vastuu- ja toimintavelvollisuuskysymykset eivät ole selvästi määriteltyjä. Ehdotettu säännös siitä, että opetuksen tai koulutuksen järjestäjän on laadittava suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä selkeyttää tilannetta. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että suunnitelma olisi koulu yhteisön kannalta tarkoituksenmukainen, käytännöllinen ja toimiva sekä että oppilaita ja opettajia voitaisiin sitouttaa mahdollisimman hyvin suunnitelman noudattamiseen. Tällainen suunnitelma toimisi parhaiten myös ennaltaehkäisevästi.

Koulujen järjestyssäännöt. Perusopetuslain 29 §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännöstä siitä, että opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä koulu yhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Valiokunta pitää tärkeänä, että järjestyssäännöt laaditaan yhdessä oppilaiden kanssa. Valiokunnan asiantuntijoina kuulemien nuorten mukaan tällä tavoin oppilaat sitoutuvat paremmin järjestyssääntöjen noudattamiseen.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että oppilashuollon ja järjestyksenpitoa koskevien muutosten toimivuutta seurataan ja siitä annetaan selvitys eduskunnan aiemmin edellyttämän koulutuspoliittisen selonteon yhteydessä.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki perusopetuslain muuttamisesta

17 §. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena selvennyksenä pykälään sisältyvää säännöstä veloitteesta neuvotella oppilaan huoltajan

kanssa ennen kuin tehdään päätös oppilaan siirtämisestä erityisopetukseen sekä ennen päätöstä hankittavasta psykologisesta tai lääketieteellisestä tutkimuksesta taikka sosiaalisesta selvityksestä. Säännös on tähän asti sisältynyt perusopetusasetuksen 15 §:ään.

20 §. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että kokeiluja koskevissa pykälissä lupaharkintaa ohjaavat säännökset ovat verraten väljät. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa täsmennystä pykälän 3 momenttiin.

26 §. Pykälän 2 momentin mukaan oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Valiokunta korostaa sitä, että koulunkäynti on peruskoululaiselle velvollisuus ja että vanhempien tulee ilmoittaa kouluun, jos oppilas on koulusta pois.

29 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännökset järjestyssäännön laatimisesta ja sellaisen suunnitelman laatimisesta, jolla oikeutta turvalliseen opiskeluympäristöön lisätään. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että perustuslain kannalta ei sinänsä ole ongelmallista säätää opetuksen järjestäjän velvollisuudesta hyväksyä määräyksiä esimerkiksi koulutyön käytännön järjestelyihin tai koulurakennusten ja niiden piha-alueiden käyttämiseen liittyvistä seikoista. Perustuslakivaliokunta on lausunnosta ilmenevillä perusteilla kuitenkin katsonut, että ehdotettua sääntelyä tulee täsmentää ainakin luonnehdinnoilla järjestyssäännöllä määrättävissä olevista asioista tai asiatyypeistä. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi uuden 4 momentin.

36 §. Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että 2 momentissa tarkoitettu häiritsevä käytös ja turvallisuutta vaarantava käytös ovat erityisesti oppilaiden kannalta kovinkin eriasteisia käyttäytymismuotoja. Häiritsevä oppilas ei vaaranna turvallisuutta, kun taas turvallisuutta vaarantava oppilas on aggressiivinen ja uhkaavakäyttöinen. Sen vuoksi niitä tulisi myös käsitellä erillisinä. Tämän selkeyttämiseksi valiokunta ehdottaa momentin jaettavaksi kahdeksi

eri momentiksi. Tämän johdosta muutetaan myös tarpeellisilta osin muissa pykälissä olevat viittaukset 36 §:n 2 momenttiin.

36 a §. Valiokunta katsoo, että myös luokasta tai muusta opetustilasta poistamisesta tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa muutosta 1 momenttiin.

Valiokunta ehdottaa täsmennystä 6 momenttiin.

36 b §. Pykälässä säädetään rehtorin ja opettajan oikeudesta poistaa häiritsevä tai turvallisuutta vaarantava oppilas. Valiokunta pitää tavoitteena, että tällaisessa tilanteessa tulisi olla kaksi koulussa työskentelevää henkilöä. Itse poistamistilanteessa se olisi tarpeen poistettavan oppilaan tai opiskelijan kannalta, ja tilanteen jälkiselvittelyssä se saattaisi olla tarpeen oppilaan tai opiskelijan poistaneen opettajan tai rehtorin kannalta. Tällöin olisi tärkeää, että paikalla olisi myös aikuinen henkilö, jolla ei ole välitöntä henkilökohtaista yhteyttä poistamiseen ja joka ei ole ollut osapuolena poistamista koskevassa päätöksenteossa ja toimenpiteiden tarpeellisuuden arvioimisessa. Valiokunta ei kuitenkaan ehdota asiaa otettavaksi pykälään, koska käytännön koulutyössä kahden henkilön vaatimus voisi johtaa kestäättömiin tilanteisiin. Valiokunta kuitenkin pitää välttämättömänä pyrkiä kouluissa siihen, että kaksi aikuista olisi poistamistilanteessa paikalla.

Perustuslakivaliokunnan mielestä lakeihin tulee lisätä säännökset voiman käyttöön turvautuneen rehtorin tai opettajan velvollisuudesta laatia kulloisestakin tapahtumasta kirjallinen selvitys koulutuksen järjestäjälle sekä täsmentää sitä, onko oikeus voiman käyttöön rehtorilla ja opettajalla yhdessä vai kummallakin erikseen. Valiokunta on myös katsonut, että "häirinnän vakavuus" ei ole voiman käyttöön, vaan poistumismääräyksen antamiseen vaikuttava seikka. Valiokunnan mielestä voimakeinojen puolusteltavuutta arvioitaessa tulee sen sijaan kiinnittää huomiota mahdollisen vastarinnan vaarallisuuden tai vakavuuteen. Lisäksi valiokunta katsoo, että säännöksiin tulee lisätä nimenomainen sää-

nös siitä, että minkäänlaisten välineiden käyttö ei ole sallittua voimakeinojen käytön yhteydessä, sekä siitä, että voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslaissa.

Edellä todetun johdosta ja yleisperusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa täsmennyksiä pykälään. Valiokunta on säännöksen selkeyttämiseksi jakanut pykälän kahdeksi momentiksi, jolloin uusi 2 momentti käsittelee voimakeinojen käyttöä.

42 §. Pykälässä säädetään muutoksenhausta. Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että perusopetuslain 42 §:n 5 momenttiin, lukiolain 34 §:n 5 momenttiin sekä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:n 5 momenttiin sisältyvät muutoksenhakukiellot ovat perustuslain 21 §:n 1 momentin kannalta ongelmallisia, koska jokaisella on oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Perustuslakivaliokunta toteaa, että valituskielto on sen vuoksi selkeintä poistaa lakiehdotuksista. Perustuslakivaliokunta katsoo myös, että perusopetuslain 42 §:n 5 momenttiin sisältyvä muutoksenhakukiello lääninhallituksen päätöksestä perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitetuista erityisistä opetusjärjestelyistä on myös asianmukaista poistaa. Sama huomautus koskee 2. lakiehdotuksen 34 §:n 5 momentissa ja 3. lakiehdotuksen 44 §:n 5 momentissa olevia muutoksenhakukieltoja.

Sivistysvaliokunta katsoo, että yleisluonteisen muutoksenhakukiellon poistaminen aiheuttaa tarpeen säätää joistakin päätöksistä yksilöity muutoksenhakukiello. Tällaisia asioita ovat perusopetuksen oppilaan määrääminen jälki-istuntoon tai suorittamaan laiminlyötyjä kotitehtäviä työpäivän jälkeen, samoin perusopetuksen oppilaan sekä lukion ja ammatillisessa koulutuksessa olevan opiskelijan määrääminen poistumaan luokkahuoneesta, muusta opetustilasta tai koulun järjestämästä tilaisuudesta sekä opetuksen epäminen jäljellä olevan työpäivän ajaksi. Näitä toimenpiteitä koskevat määräykset pannaan yleensä täytäntöön hyvin pian määräyksen anta-

misen jälkeen, jolloin muutoksenhaulla ei näissä tapauksissa ole käytännön merkitystä.

Valiokunta esittää lisättäväksi pykälän 2 momentin 2 kohtaan valitusoikeuden erityisopetukseen otetulle tai siirretylle oppilaalle laadittavaan henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan. Suunnitelma voidaan oikeussuojan tarpeen osalta rinnastaa perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitettuun päätökseen erityisistä opetusjärjestelyistä, joiden osalta perustuslakivaliokunta katsoo, että muutoksenhakukiello tulee poistaa.

2. Laki lukiolain muuttamisesta

15 §. Perustuslakivaliokunta on lausunnosta ilmenevillä perusteilla katsonut, että lukiolakiehdotuksen kokeilua koskevaa säännöstä tulee täsmentää.

Sivistysvaliokunta kuitenkin huomauttaa, että kokeilusäännösten tulee antaa riittävän väljät puitteet kokeilujen toteuttamiselle, jotta koulutusta voitaisiin kehittää.

Edellä todetun perusteella ja 1. lakiehdotuksen 20 §:n perusteluissa todettuun viitaten valiokunta ehdottaa täsmennystä pykälän 2 ja 3 momenttiin.

21 §. 1. lakiehdotuksen 29 §:n perusteluissa mainituista syistä valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi uuden 4 momentin.

26 §. Edellä 1. lakiehdotuksen 36 §:n kohdalla todettuun viitaten valiokunta ehdottaa 2 momentin jakamista kahdeksi eri momentiksi, jolloin 3 momentti muuttuu 4 momentiksi. Tämän johdosta muutetaan myös tarpeellisilta osin muissa pykälissä olevat viittaukset 36 §:n 2 momenttiin.

26 a §. Edellä 1. lakiehdotuksen 36 a §:n perusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa vastaavia muutoksia tähän pykälään.

26 b §. Edellä 1. lakiehdotuksen 36 b §:n perusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa täsmennystä pykälään.

Valiokunta on säännöksen selkeyttämiseksi jakanut pykälän kahdeksi momentiksi, jolloin uusi 2 momentti käsittelee voimakeinojen käyttöä.

34 §. Valiokunta viittaa 1. lakiehdotuksen 42 §:n perusteluissa todettuun ja ehdottaa muutosta muutoksenhakua koskeviin säännöksiin. Valiokunta ehdottaa 34 §:n 1 momenttiin lisättäväksi hallintovalituslain mukaisen muutoksenhaun piiriin uskonnon ja elämäntietämystiedon opetusta koskevan päätöksen vastaavasti kuin perusopetuslain asianomaisessa pykälässä on esitetty.

Voimaantulosäännös. Hallituksen esityksen antamisen jälkeen on annettu lukiolain eräiden muutosten voimaantuloajankohtaan ja soveltamiseen vaikuttava valtioneuvoston asetus lukio-koulutuksen yleisistä valtakunnallista tavoitteista ja tuntijaosta (955/2002). Sen vuoksi voimaantulosäännös ehdotetaan kirjoitettavaksi hallituksen esityksessä olevaa täsmällisemmin.

3. Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

23 §. Perustuslakivaliokunta on lausunnosta ilmenevillä perusteilla katsonut, että 3. lakiehdotuksen kokeilua koskevaa säännöstä tulee täsmentää. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa pykälää täsmennettäväksi ja rakennetta muutettavaksi. Valiokunta huomauttaa tässäkin yhteydessä, että kokeilusäännösten tulee antaa riittävän väljät puitteet kokeilujen toteuttamiselle, jotta koulutusta voitaisiin kehittää. Erityisesti ammatillisen koulutuksen kannalta on tärkeää, että uusia tutkintoja ja koulutusohjelmia voitaisiin kokeilla työelämän ammatilliselle koulutukselle asettamista muutostarpeista lähtien.

Perustuslakivaliokunta on myös kiinnittänyt huomiota kokeiluaikojen pituuteen, joka hallituksen esityksessä ammatillisen koulutuksen osalta on 4 + 4 vuotta. Tämän johdosta valiokunta ehdottaa säännöstä muutettavaksi siten, että kokeilun enimmäiskesto olisi kuusi vuotta. Tämä mahdollistaisi kaksi sisäänottoa kokeilu-

koulutuksessa siten, että opiskelijan oikeus suorittaa opintonsa yhtä vuotta opintojen laajuutta vastaavaa aikaa pidemmässä ajassa voitaisiin toteuttaa kummassakin sisäänotossa.

28 §. 1. lakiehdotuksen 29 §:n perusteluissa mainituista syistä valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi uuden 4 momentin.

35 §. Edellä 1. lakiehdotuksen 36 §:n kohdalla todettuun viitaten valiokunta ehdottaa 2 momentin jakamista kahdeksi eri momentiksi, jolloin 3 momentti muuttuu 4 momentiksi. Tämän johdosta muutetaan myös tarpeellisilta osin muissa pykälissä olevat viittaukset 36 §:n 2 momenttiin.

35 a §. Valiokunta viittaa 1. lakiehdotuksen 36 a §:n perusteluissa lausuttuun ja ehdottaa vastaavaa muutosta tähän pykälään.

35 b §. Edellä 1. lakiehdotuksen 36 b §:n perusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa täsmennystä pykälään.

Valiokunta on säännöksen selkeyttämiseksi jakanut pykälän kahdeksi momentiksi, jolloin uusi 2 momentti käsittelee voimakeinojen käyttöä.

44 §. Valiokunta viittaa 1. lakiehdotuksen 42 §:n perusteluissa todettuun ja ehdottaa muutosta muutoksenhakua koskeviin säännöksiin. Valiokunta ehdottaa lisättäväksi pykälän 2 momenttiin valitusoikeuden erityisopetukseen otetulle opiskelijalle laadittavaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan. Suunnitelma voidaan oikeussuojan tarpeen osalta rinnastaa lain 21 §:ssä tarkoitettuun päätökseen erityisistä opetusjärjestelyistä.

Opintojen etenemistä ja päättöarviointia koskevasta arvioinnin uusimisesta ja oikaisumenettelystä säädetään lakiehdotuksen 44 a §:ssä. Yksilöity muutoksenhakukielto on ammatillisen koulutuksen osalta edellä mainitun lisäksi tarpeen säätää muuta opiskelijan arviointia koskeviin päätöksiin, kuten yksittäisiä kokeita koskeviin arviointiratkaisuihin. Lisäksi muutoksenhakukielto on tarpeen säätää opetuksen käytännön järjestelyihin ja toimeenpanoon sekä yksilölli-

siin opintojen järjestämistä koskeviin ratkaisuihin. Sellaisia ovat esimerkiksi työssäoppimispaikan ja -ajan määrääminen tai vapaaehtoisten tai valinnaisten opintojen järjestämistä koskevat ratkaisut.

Ammatillisiin perustutkintoihin sisältyy vähintään 20 opintoviikon työssäoppimisen jakso, jonka sijoittaminen opintojen ajalle on suurelta osin riippuvainen työpaikkojen saatavuudesta. Muutoksenhaun mahdollistaminen mainituissa asioissa olisi omiaan vaikeuttamaan oppilaitoksen toimintaa ja opintojen järjestämistä ja etene- mistä.

Aloitteet

Valiokunta ehdottaa eduskunta-aloitteiden hylkäämistä.

1.

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä elokuuta 1998 annetun perusopetuslain (628/1998) 3 §:n 2 momentti, 14 §:n 2 momentti ja 3 momentti, 20 §, 22 §:n 2 momentti, 26 §:n 1 momentti, 31 §:n 1 momentti, 36 ja 42 § sellaisena kuin niistä on 14 §:n 3 momentti laissa 1288/1999, sekä

lisätään 15 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, 17 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, 18 §:ään uusi 2 momentti, 22 §:ään uusi 3 momentti, 26 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, 29 §:ään uusi 2—4 momentti, lakiin uusi 31 a ja 36 a—36 c § seuraavasti:

3, 14, 15, 17 ja 18 §
 (Kuten HE)

20 §

Kokeilu

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Kokeilulupa myönnetään opetuksen järjestäjän hakemuksesta. *Lupa tarpeelliseen kokeiluun voidaan myöntää sellaiselle opetuksen järjestäjälle, jolla on edellytykset toteuttaa kokeilu sen*

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 4. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että 1—3 lakiehdotukset hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset),

että lakialoite LA 99/2000 vp hylätään ja

että toimenpidealoitteet TPA 55/2000 vp, TPA 83/2002 vp ja TPA 136/2002 vp hylätään.

tarkoitusta vastaavalla tavalla ja opetukseen liittyviä oppilaiden oikeuksia vaarantamatta. Kun samaan kokeiluun osallistuu useiden opetuksen järjestäjien kouluja, koulut valitaan alueellisesti ja kieliryhmittäin mahdollisimman edustavasti.

(4 mom. kuten HE)

22 ja 26 §
 (Kuten HE)

29 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

(2 ja 3 mom. kuten HE)

*Edellä 3 momentissa tarkoitettussa järjestys-
säännössä ja muissa järjestysmääräyksissä voi-
daan antaa koulu yhteisön turvallisuuden ja viih-
tyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käy-
tännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyt-
tämisen käytäntöistä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa
koulun omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta
ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun
alueella. (Uusi)*

31 §

(Kuten HE)

31 a §

Oppilashuolto

(1 ja 2 mom. kuten HE)

*Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä,
että oppilaalle, jonka käyttäytyminen on aiheut-
tanut jäljempänä 36 §:n 1 momentissa tarkoite-
tun kurinpitörajoituksen tai jolta opetus on
evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi 36 §:n 2
tai 3 momentin nojalla, järjestetään tarvittava
oppilashuolto. Oppilasta ei saa jättää ilman val-
vontaa 36 §:n 2 ja 3 momentin tarkoittamien toi-
menpiteiden jälkeen.*

36 §

Kurinpito

(1 mom. kuten HE)

*Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä
poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi
luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetus-
ta annetaan, taikka koulun järjestämästä tilaisuu-
desta. (Poist.)*

*Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan
evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi,
jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai-
ka koulussa tai muussa opetustilassa työskente-
levän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väki-*

*valtaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi
taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeu-
tuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyt-
tämisen vuoksi. (Uusi)*

(4 mom. kuten HE:n 3 mom.)

36 a §

*Menettely kurinpitoasiassa ja erottamisen
täytäntöönpano*

*Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon,
kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja
oppilaan määräaikaista erottamista on yksilöitä-
vä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti,
kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeel-
linen selvitys. Ennen kurinpitörajoituksen an-
tamista on oppilaan huoltajalle varattava tilai-
suus tulla kuulluksi. Muista 36 §:ssä tarkoite-
tuista toimenpiteistä (poist.) on ilmoitettava op-
pilaan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä tar-
vittaessa koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon
toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle vi-
ranomaiselle. Määräaikaisesta erottamisesta ja
kirjallisesta varoituksesta tulee antaa päätös, ja
muut 36 §:ssä tarkoitetut toimenpiteet tulee kir-
jata.*

(2—5 mom. kuten HE)

*Rehtorin ja opettajan päätösvallasta jälki-
istunnon määräämisessä sekä 36 §:n 2—4 momen-
tissa tarkoitettuasiasta säädetään tarkemmin
valtioneuvoston asetuksella.*

36 b §

*Häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan oppi-
laan poistaminen*

*Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa
luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka
koulun tilaisuudesta oppilas, joka ei noudata
36 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumismää-
rystä. Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus
poistaa koulun alueelta oppilas, joka ei poistu
saatuaan tiedon 36 §:n 3 momentissa tarkoitetus-
ta opetuksen epäämisestä. (Poist.)*

*Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa
tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja*

opettajalla on oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. (Uusi)

Rehtori ja opettaja voivat 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle. (Uusi)

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä. (Uusi)

36 c §
(Kuten HE)

42 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun opetuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee 13 §:ssä tarkoitettua uskonnon ja elämäntietämisen opetusta, oppilaalle annettavaa varoitusta, oppilaan määräämisaikasta erottamista, 31, 31 a, 32, 33 §:ssä ja 34 §:n 1 momentissa säädettyä etua ja oikeutta, haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muuhun kuin tässä momentissa mainittuun

36 §:ssä tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

1) oppilaaksi ottamista;

2) oppilaan ottamista tai siirtämistä 17 §:n 2 momentissa tarkoitettuun erityisopetukseen vastoin huoltajan tahtoa tai samassa momentissa tarkoitettua henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa;

3) 18 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyjä; sekä

4) 27 §:ssä säädettyä perusopetuksen poikkeavaa aloittamisajankohtaa.

Päätökseen, jonka lääninhallitus on antanut 2 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettua asiaa koskevasta valituksesta, haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Päätökseen, jonka lääninhallitus on antanut 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettuun valitukseen, ei saa hakea muutosta valittamalla.

(4 mom. kuten HE)

(Poist.) Hallinto-oikeuden (poist.) päätökseen, jolla on ratkaistu 3 ja 4 momentissa tarkoitettu asia, ei saa hakea muutosta valittamalla.

(6 ja 7 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

2.

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lukiolain (629/1998) 10 §:n 2 ja 3 momentti, 15 ja 26 §, 29 §:n 2 momentin suomenkielinen sanamuoto ja 34 § sellaisena kuin niistä on 10 §:n 2 momentti laissa 1184/1998, sekä

lisätään 10 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, 11 §:ään uusi 4 momentti, 13 §:ään uusi 2 momentti, 21 §:ään uusi 2—5 momentti ja lakiin uusi 26 a, 26 b, 26 c ja 29 a § seuraavasti:

10, 11 ja 13 §
(Kuten HE)

15 §

Kokeilu

Koulutuksen tai opetuksen kehittämiseksi järjestettävässä kokeilussa voidaan poiketa 10 §:ssä tarkoitetusta tuntijaosta ja opetussuunnitelman perusteista (*poist.*).

Kokeiluluvan myöntää opetusministeriö. Jos kokeilussa *poiketaan vain opetussuunnitelman perusteista*, kokeiluluvan myöntää opetushallitus.

Kokeilulupa myönnetään koulutuksen järjestäjän hakemuksesta. *Lupa tarpeelliseen kokeiluun voidaan myöntää sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, jolla on edellytykset toteuttaa kokeilu sen tarkoitusta vastaavalla tavalla ja opetukseen liittyviä opiskelijoiden oikeuksia vaarantamatta.* Kun samaan kokeiluun osallistuu useiden koulutuksen järjestäjien oppilaitoksia, oppilaitokset valitaan alueellisesti ja kieliryhmittäin mahdollisimman edustavasti.

(4 mom. kuten HE)

21 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Edellä 3 momentissa tarkoitetussa järjestys- säännössä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa oppilaitosyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa oppilaitoksen omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta oppilaitoksen tiloissa ja sen alueella. (Uusi)

(5 mom. kuten HE:n 4 mom.)

26 §

Kurinpito

(1 mom. kuten HE)

Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta. (*Poist.*)

Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. (Uusi)

(4 mom. kuten HE:n 3 mom.)

26 a §

*Menettely kurinpitoasiassa ja kurinpitorangais-
tuksen täytäntöönpano*

Ennen 26 §:n 1 tai 4 momentissa tarkoitettua päätöstä on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti taikka epäilty rikos tai siihen liittyvä seikka, kuultava opiskelijaa ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Ennen kurinpitorangaisuksen antamista on opiskelijan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 26 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä (*poist.*) on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle ja opetuksen epäamisestä tarvittaessa oppilaitoksen sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Edellä 26 §:n 1 ja 4 momentissa *tarkoitetuista* toimenpiteistä tulee antaa päätös, ja 26 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut toimenpiteet tulee kirjata.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Rehtorin ja opettajan päätösvallasta 26 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuasiasta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

26 b §

Häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistaminen

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulun tilaisuudesta opiskelija, joka ei noudata 26 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumismääräystä. Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus poistaa oppilaitoksen alueelta opiskelija, joka ei poistu saatuaan tiedon 26 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuasiasta opetuksen epäamisestä. (Poist.)

Jos poistettava opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia opiskelijan poistamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. (Uusi)

Rehtori ja opettaja voivat 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle. (Uusi)

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä. (Uusi)

26 c, 29 ja 29 a §
(Kuten HE)

34 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee 9 §:ssä tarkoitettuasiasta

uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetus, opiskelijalle annettavaa varoitusta, opiskelijan määräaikaista erottamista, opiskelijan erottamista asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi, koulutuksesta pidättämistä rikostutkimuksen ajaksi tai 28 §:ssä säädettyä etua ja oikeutta, haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muuhun kuin tässä momentissa mainittuun 26 §:ssä tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

(2 mom. kuten HE)

Päätökseen, jonka lääninhallitus on antanut 2 momentissa tarkoitettua asiaa koskevaan valitukseen, haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

(4 mom. kuten HE)

(Poist.) Hallinto-oikeuden päätökseen ja lääninhallituksen päätökseen, jolla on ratkaistu 3 tai 4 momentissa tarkoitettu asia, ei saa hakea muutosta valittamalla.

(6 ja 7 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten HE)

Tämän lain 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön ja opiskelijahuollon keskeiset periaatteet ja opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteet sekä 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua määräyksiä sisällytetään opetussuunnitelman perusteisiin, joiden mukaan laaditut opetussuunnitelmat otetaan käyttöön viimeistään 1 päivästä elokuuta 2005. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyön ja opiskelijahuollon järjestämistävasta sekä 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua suunnitelmasta päätetään niin, että päätökset tulevat voimaan samanaikaisesti kuin mainittujen opetussuunnitelman perusteiden mukaan laadittu opetussuunnitelma otetaan käyttöön.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

3.

Laki**ammattillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ammatillisesta koulutuksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (630/1998) 13 §:n 2 momentti, 20 §:n 1 momentin suomenkielinen sanamuoto, 23 §, 32 ja 35 §, 38 §:n 1 momentin suomenkielinen sanamuoto ja 44 § sekä

lisätään 13 §:ään uusi 3 momentti, 14 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, 28 §:ään uusi 2—4 momentti ja lakiin uusi 35 a—35 c, 37 a ja 44 a § seuraavasti;

13, 14 ja 20 §
(Kuten HE)

23 §

Kokeilu

Opetusministeriö voi myöntää luvan tässä laissa tarkoitetun koulutuksen kehittämiseksi tarpeellisen kokeilun järjestämiseen. (*Poist.*) Opetushallitus voi myöntää luvan sellaisen kokeilun järjestämiseen, jossa poiketaan opetussuunnitelman perusteista.

Kokeilussa voidaan poiketa tutkintojen rakenteesta, tutkinnoista ja niiden nimikkeistä, tutkintoihin sisältyvistä koulutusohjelmista, yhteisistä opinnoista ja opintojen laajuudesta. Kokeilussa suoritettavan tutkinnon tulee olla tavoitteiltaan ja sisällöiltään sellainen, että ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeelliset tiedot ja taidot sekä kelpoisuus jatko-opintoihin saavutetaan. (Uusi)

Kokeiluun osallistuvat koulutuksen järjestäjät valitaan hakemuksesta. Kokeiluyksiköitä valittaessa kokeiluun otetaan mukaan tarvittava määrä koulutuksen järjestäjiä siten, että kokeilulle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Kokeiluyksiköiden valinnassa otetaan huomioon kokeiluyksiköiden alueellinen ja kielellinen edustavuus, mikäli se kokeilun laajuus ja tavoitteet huomioon ottaen on perusteltua. *Lupa voidaan myöntää sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, jolla on edellytykset toteuttaa kokeilu sen tarkoitusta vastaavalla tavalla ja koulutukseen liittyviä opiskelijoiden oikeuksia vaarantamatta.*

Kokeilulupa voidaan myöntää rajoitetuksi ajaksi, kuitenkin enintään *kuudeksi* vuodeksi siten, että kokeilun tavoitteet toteutuvat. (*Poist.*) Kokeilussa tulee noudattaa opetushallituksen hyväksymää kokeiluohjelmaa.

28 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

— — — — —
(2 ja 3 mom. kuten HE)

Edellä 3 momentissa tarkoitetussa järjestys­säännössä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa oppilaitosyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa oppilaitoksen omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta oppilaitoksen tiloissa ja sen alueella. (Uusi)

32 §
(Kuten HE)

35 §

Kurinpito

(1 mom. kuten HE)

Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta. (*Poist.*)

Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. (Uusi)

(4 mom. kuten HE:n 3 mom.)

35 a §

Menettely kurinpitoasiassa ja opiskeluoikeuden menettämistä koskevassa asiassa sekä kurinpitorangeaistuksen täytäntöönpano

Ennen opiskelijan määräaikaista erottamista oppilaitoksesta, opiskelijan asuntolasta erottamista ja kirjallisen varoituksen antamista opiskelijalle on kurinpitorangeaistukseen synnä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä, kuultava opiskelijaa sekä hankittava tarpeellinen selvitys. Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta tai opiskelija-asuntolasta on kuultava myös opiskelijan huoltajaa. Muista 35 §:ssä tarkoitettua toimenpiteistä (*poist.*) on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.

(2 mom. kuten HE)

Kurinpitorangeaistuksista ja opiskeluoikeuden menettämisestä tulee antaa kirjallinen päätös ja 35 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut toimenpiteet tulee kirjata.

(4—6 mom. kuten HE)

35 b §

Häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistaminen

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka oppilaitoksen tilaisuudesta opiskelija, joka ei noudata 35 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumismääräystä. Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus poistaa oppilaitoksen alueelta oppilas, joka ei poistu saatuaan tiedon 35 §:n 3 momen-

tissa tarkoitettusta opetuksen epäämisestä. (*Poist.*)

Jos poistettava opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia opiskelijan poistamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. (Uusi)

Rehtori ja opettaja voivat 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta koulutuksen järjestäjälle. (Uusi)

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä. (Uusi)

35 c, 37 a ja 38 §
(Kuten HE)

44 §

Muutoksenhaku

(1 mom. kuten HE)

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

- 1) opiskelijaksi ottamista;
- 2) 20 §:ssä säädettyä henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa; (Uusi)
- 3) 21 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyjä;
- 4) 30 §:ssä säädettyä opintojen hyväksi lukemista;
- 5) 31 §:ssä säädettyä opiskeluaikaa tai opiskelijan katsomista eronneeksi; sekä
- 6) 32 §:ssä säädettyä opiskeluoikeuden menettämistä.

Edellä 2 momentin mukaiseen lääninhallituksen päätökseen haetaan muutosta valittamalla

hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

(4 mom. kuten HE)

Edellä 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen, nimettyä opiskelijaa koskevaan opintojen suorittamisaikaa tai -paikkaa koskevaan päätökseen taikka muuta opintojen yksilöllistä järjestämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Valittaa ei niinkään saa edellä 35 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettussa asiassa. Hallin-

to-oikeuden (*poist.*) päätökseen, jolla on ratkaistu 2 ja 4 momentissa tarkoitettu asia, ei saa hakea muutosta valittamalla.

44 a §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 12 päivänä helmikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Suvi Lindén /kok	Margareta Pietikäinen /r (osittain)
vpj.	Jukka Gustafsson /sd (osittain)	Osmo Puhakka /kesk
jäs.	Tapio Karjalainen /sd (osittain)	Leena Rauhala /kd
	Tanja Karpela /kesk	Säde Tahvanainen /sd
	Jyrki Katainen /kok (osittain)	Ilkka Taipale /sd
	Inkeri Kerola /kesk (osittain)	Unto Valpas /vas
	Timo E. Korva /kesk	Pia Viitanen /sd
	Irina Krohn /vihr (osittain)	vjäs. Lauri Oinonen /kesk (osittain).
	Markku Markkula /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.